

Biała Podlaska, 17. 06. 2022 r.

dr hab.prof. AWF Krystyna Górniak
Akademia Wychowania Fizycznego
Józefa Piłsudskiego w Warszawie
Wydział Wychowania Fizycznego i Zdrowia
w Białej Podlaskiej

Ocena
rozprawy doktorskiej na stopień doktora nauk o kulturze fizycznej
mgr Mireli Kozakiewicz
pt. „Sprawność psychomotoryczna dzieci urodzonych poniżej 35 tygodnia ciąży
w wieku wczesnoszkolnym”

Promotor: dr hab. Jan J. Kaczor, prof. UG
Promotor pomocniczy: dr Jolanta Zajt

Podstawę formalną do sporządzenia recenzji stanowi pismo Dyrektora Szkoły Doktorskiej Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku, dr hab. prof. AWF i S Mariusza Lipowskiego, z dnia 05. maja 2022 roku.

Poznanie właściwości rozwojowych człowieka, ich zmienności oraz uwarunkowań stanowi wciąż aktualny problem badawczy, podejmowany w wielu ośrodkach naukowych w Polsce i na świecie. Ocena poziomu rozwoju psychoruchowego dziecka jest ważnym elementem diagnozowania jego sytuacji zdrowotnej i wchodzi w zakres profilaktycznych badań lekarskich. Wyniki prowadzonych obserwacji wskazują na zróżnicowane potrzeby zdrowotne populacji w wieku rozwojowym, a występujące u dzieci i młodzieży dysharmonie rozwojowe oraz dysfunkcje organizmu mają często charakter zmian progresywnych i wpływają negatywnie na stan zdrowia w późniejszych latach życia. Dlatego też doskonalone są metody kontroli i aktualizowane normy rozwojowe, uwzględniające coraz większy zakres podstawowych zmiennych. Pozyskiwana wiedza sprzyja doskonaleniu systemu opieki zdrowotnej, jest podstawą tworzenia i ewaluacji regionalnych, krajowych oraz międzynarodowych programów profilaktyczno-zdrowotnych, takich jak m.in. Krajowe Rekomendacje Prozdrowotnej Aktywności Fizycznej (2018) czy Rekomendacje WHO (2020). Propagują one zdrowy styl życia i określają zalecenia dotyczące podejmowania aktywności fizycznej przez każdego człowieka, bez względu na wiek czy stan zdrowia.

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska mgr Mireli Kozakiewicz jest pracą oryginalną, poruszająca ważne aspekty rozwoju dziecka przedwcześnie urodzonego. Podjęcie przez Doktorantkę próby zdiagnozowania sprawności psychomotorycznej dzieci w wieku wczesnoszkolnym, które urodziły się poniżej 35 tygodnia ciąży jest zasadne. Tym bardziej, że jak wskazują statystyki lekarskie w ostatnich latach, na całym świecie obserwuje się wzrost

liczby dzieci przedwcześnie urodzonych. Wprawdzie, dzięki rozwojowi neonatologii mają one coraz większe szanse na przeżycie, to jednak w wielu przypadkach wymagają kontynuacji specjalistycznej opieki w następnych latach życia oraz podejmowania skutecznych działań profilaktyczno-terapeutycznych, wspomagających ich rozwój psychofizyczny w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

Ocena strony formalnej

Przedstawiona do oceny dysertacja liczy 136 stron wydruku komputerowego. Charakteryzuje się typowym układem treści, zgodnym z przyjętą konstrukcją prac naukowych w kulturze fizycznej. Praca składa się z 15 części: wstępu (s.6), pięciu rozdziałów teoretycznych (s.7-46), trzech metodologicznych (s.47-55), prezentacji wyników badań (s.56-75), dyskusji (s.76-85) i wniosków końcowych (s.86). W dalszej części pracy zamieszczone zostały streszczenie w języku polskim i angielskim (s.87-90), wykaz piśmiennictwa, obejmujący 164 pozycje (s.91-104) oraz pięć załączników (s.105-136).

Treść pracy odpowiada tematowi określonemu w tytule, aczkolwiek samo sformułowanie tytułu może być mylące - ocenie podlega przecież sprawność psychomotoryczna dzieci w wieku wczesnoszkolnym.

Kolejność poruszanych zagadnień oraz ich kompletność, z formalnej strony, nie budzą zastrzeżeń.

Uwagi krytyczne

- Bardzo szczegółowy spis treści, natomiast zbyt ogólnie sformułowane tytuły rozdziałów i podrozdziałów – zwłaszcza rozdz. 1,2,4,5 (np. rozwój dziecka – ogólne sformułowanie tytułu, a w podrozdziałach wskazanie najistotniejszych przejawów rozwoju psychoruchowego noworodka i niemowlaka oraz motorycznego dziecka w wieku poniemowlęcym, przedszkolnym i młodszym szkolnym).
- Zbędne powtórzenie wykazu załączników po piśmiennictwie, natomiast brak załącznika uwzględniającego spis tabel i rycin, wykorzystanych w pracy.
- Niezbyt precyzyjne wykorzystanie materiałów źródłowych: brak wskazania drugiego autora lub współautorów (m.in. s. 13,14,17,24,26); brak cytowanej pozycji w wykazie piśmiennictwa (s.7,17,23,38,53) przy jednoczesnym braku wykorzystania w tekście pracy pozycji literaturowych ujętych w wykazie; brak wskazania materiałów źródłowych w prezentacji metod badawczych; powtarzanie materiałów źródłowych w następnym zdaniu tego samego akapitu.
- Zdarzają się nieścisłości terminologiczne oraz sformułowania o dużym stopniu ogólności.

Pomimo wskazanych wyżej niedociągnięć, stronę formalną pracy oceniam pozytywnie.

Ocena strony merytorycznej pracy

Praca stanowi próbę uzupełnienia wiedzy o właściwościach rozwojowych dzieci w młodszym wieku szkolnym, które urodziły się przed 35 tygodniem ciąży. W części teoretycznej pracy, na podstawie dostępnej literatury, Autorka pokrótce charakteryzuje właściwości rozwoju psychofizycznego dzieci od urodzenia do młodszego wieku szkolnego, epidemiologię wcześniactwa, rozwój wcześniaków i jego zagrożenia. Godnym uwagi jest

rozdział 5, w którym zaprezentowano dorobek naukowy dotyczący diagnozowania problemów zdrowotnych dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, wczesnie urodzonych. Informacje zawarte w części teoretycznej pracy były dla Doktorantki punktem wyjścia do oceny poziomu sprawności psychomotorycznej badanej grupy dzieci.

Ocena części metodologicznej pracy

Cel główny i dodatkowy badań odzwierciedlają podjęty temat badawczy. Sformułowane hipotezy i zadania badawcze niezbyt precyzyjnie uszczegóławiają założenia badawcze. Z dalszej części pracy dopiero wynika, że Autorka zakładała ocenę budowy somatycznej i składu ciała, poziomu sprawności fizycznej, stabilności posturalnej, ruchomości kręgosłupa, obciążeń stopy w staniu i marszu oraz ocenę reaktywności na czynniki stresogenne. W rozdziale 7. „Materiał i metody” zawarto informacje nt organizacji badań, podano kryteria włączenia i wykluczenia z badań oraz liczebność dzieci z wyodrębnieniem grupy wczesnie urodzonych oraz urodzonych o czasie. W projekcie uczestniczyło łącznie 70 dzieci w wieku 7-9 lat, po 15 dziewcząt i 20 chłopców w każdej z wyodrębnionych grup. Natomiast metody badań wymienione zostały 8. rozdziale pracy „Przebieg badania”.

Uwagi krytyczne

- Zastanawiającym jest kwalifikacja dzieci wczesnie urodzonych - przed 35 tygodniem ciąży. Nie znalazłam nigdzie uzasadnienia wyboru takiego terminu porodu, tym bardziej że w części teoretycznej Doktorantka powołując się na autorytety wskazuje odmienne kwalifikacje do grup dzieci urodzonych przedwcześnie.
- Nie opisano procedur badawczych projektu, który trwał od września 2018 do marca 2020 roku.
- Zabrakło bardziej precyzyjnego wykazu metod, technik i narzędzi badawczych wykorzystanych w gromadzeniu i opracowaniu danych. Nie uwzględniono np. sondażu diagnostycznego, a w załączniku 3 zamieszczono narzędzie - Kwestionariusz osobowy dziecka. Wykorzystane w pracy metody statystyczne wymienione zostały dopiero w rozdziale 9. „Wyniki badań”.
- Niezbyt jasno określono celu wykorzystania aparatury Zebris FDM-T - do oceny ukształtowania czy ruchomości kręgosłupa?
- W moim przekonaniu zbędnym był opis aparatury pomiarowo-badawczej oraz testów Eurofitu, tym bardziej że autorka popełnia błędy terminologiczne w nazwach poszczególnych prób.

Niezależnie od powyższych uwag krytycznych należy podkreślić trafność wyboru oraz wartość metodologiczną zastosowanych w pracy metod badawczych.

Wyniki badań

Uzyskane wyniki badań zaprezentowano w postaci 11 tabel, zilustrowanych 25 rycinami, które zamieszczono w załączniku nr 5.

W tabelach 5-9 zamieszczono średnie wartości badanych parametrów i odchylenie standardowe ze wskazaniem istotności różnic międzygrupowych na podstawie testu UManna-Whitneya. Interpretacja wyników bardzo ogólna, z odsyłaniem do rycin 4-13.

Interesującą była pogłębiona analiza wyników, określająca związki pomiędzy badanymi zmiennymi. W tabelach 10-15 i na rycinach 14-28 pokazano zależności pomiędzy płcią, tygodniem urodzenia, rozpoczęciem czworakowania, masą urodzeniową, czasem pobytu dziecka pod respiratorem, szkieletową masą mięśniową a wynikami pomiarów sprawności fizycznej, stabilności posturalnej, obciążeń stopy, ruchomości kręgosłupa oraz szybkości reakcji na bodźce wzrokowe i akustyczne. Powyższe analizy dokonywane były z uwzględnieniem grup dzieci wcześniej urodzonych i urodzonych o czasie. Pomimo niezbyt dużej liczebności badanych, mnogość charakteryzowanych zmiennych pozwala na określenie występujących niedoborów w sprawności psychomotorycznej wcześniaków w porównaniu do ich rówieśników urodzonych w terminie.

Uwagi krytyczne

- Sugerowałabym większą dyscyplinę terminologiczną. Tytuł podrozdziału 9.1. "Porównanie międzygrupowe w zakresie rozwoju dużej i małej motoryki" nijak się ma do zawartości tej części pracy, bo autorka nie zajmuje się rozwojem, a charakteryzuje średnie wartości wyników jednorazowo wykonanych prób Eurofit-u.
- W próbie równowagi „dzieci urodzone przedwcześnie upadają częściej” nie upadają tylko potrzebują więcej podejść do utrzymania stabilnej pozycji flaminga niż dzieci urodzone o czasie.
- Dla większej przejrzystości pracy sugerowałabym w analizie wyników posłużyć się opisem jakościowym zaobserwowanych zmian/tendencji zamiast stosowania wyłącznie nazw wskaźników (m.in Ante/Retro Flexion (retro,deg) zamienić na opis jakościowy zmian w ustawieniu kręgosłupa w płaszczyźnie strzałkowej).
- W części empirycznej pracy zabrakło informacji nt budowy ciała badanych (wskazane metody pomiarów w rozdz.8.) oraz dotyczących pedagogicznych oddziaływań na dziecko (zał.3 III grupa pytań w kwestionariuszu osobowym).

Dyskusja

Dyskusja stanowi oddzielną część pracy, w której Doktorantka podejmuje próbę odniesienia wyników badań własnych do badań innych autorów, wykazując się znajomością literatury przedmiotu.

W końcowej części pracy zamieszczono wnioski, które wprowadzie wynikają z badań ale ich sprecyzowanie było utrudnione z powodu braku precyzyjnie sformułowanych pytań i hipotez badawczych, adekwatnych do problematyki pracy.

Wniosek końcowy

Po szczegółowym zapoznaniu się z treścią pracy stwierdzam, że przedłożona do recenzji rozprawa doktorska może być inspiracją do dalszych poszukiwań naukowych w zakresie rozwoju fizycznego dzieci i młodzieży wcześniej urodzonych, jak również stanowić materiał źródłowy do analiz porównawczych. Doktorantka ma rozeznanie w materiałach źródłowych z zakresu poruszanej tematyki. W rozwiązywaniu założonego problemu stosuje nowoczesną

aparaturę pomiarowo-badawczą. Dla celów interpretacyjnych wykorzystuje odpowiednie metody analiz statystycznych. Wyniki badań posiadają wartości poznawcze i aplikacyjne, powinny być wykorzystane w praktyce pedagogicznej nauczyciela wychowania fizycznego, szkoleniowej instruktorsko-trenerskiej oraz fizjoterapeutycznej.

Wskazane w recenzji wątpliwości merytoryczne oraz usterki formalne nie dyskwalifikują pracy. Powinny stanowić podstawę do dyskusji podczas publicznej obrony oraz być wykorzystane w kolejnych opracowaniach naukowo-badawczych.

Stwierdzam, że przygotowana przez Panią mgr Mirelę Kozakiewicz rozprawa doktorska pt „Sprawność psychomotoryczna dzieci urodzonych poniżej 35 tygodnia życia w wieku wczesnoszkolnym” spełnia wymogi określone w Ustawie z dn.03.07.2018 r. (Dz.U.2018, poz.1669 ze zm.) oraz w Ustawie z dn. 20.07.2018 r (Dz.U.2018, poz.1668 ze zm.), jednocześnie **kwalifikuje Doktorantkę do nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej.**

Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Śniadeckiego w Gdańsku o dopuszczenie Pani mgr Mireli Kozakiewicz do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK KATEDRY
PROMOCJI ZDROWIA
Wydziału Wychowania Fizycznego i Zdrowia
w Białej Podlaskiej

dr hab. prof. AWF Krystyna Górniak